

Witwassen met patenten/octrooien

mr. Frederique Richelle, accountmanager witwasbestrijding AMLC

Inleiding

Vanuit het AMLC zijn wij altijd op zoek naar (nieuwe) constructies die het mogelijk maken om geld wit te wassen. In 2016 werd in [The Economic Times](#) gesproken over de mogelijkheid om via patentaanvragen geld wit te wassen. In dit artikel wordt beschreven hoe de aanvraag, registratie en overdracht van patenten in Nederland verloopt, en welke mogelijke gevaren wij zien in relatie tot witwassen.

De termen 'octrooien' en 'patenten' worden als synoniemen gebruikt in dit artikel. Tussen deze twee termen bestaat geen inhoudelijk verschil. De Nederlandse wet- en regelgeving hanteert de term octrooi. Internationaal wordt de term patent gehanteerd.

Aanvraag en registratie octrooi

Een octrooi is een exclusief eigendomsrecht op een uitvinding, een technisch product of proces. Voorbeelden van een octrooi zijn: het Senseo koffieapparaat, de klapschaats en de beschuit met inkeping.¹ Het octrooi beschermt de uitvinding, andere personen mogen de uitvinding bijvoorbeeld niet gebruiken, doorverkopen of maken. Voor het aanvragen van een octrooi bij het Octrooiencentrum Nederland moet de uitvinding aan een drietal vereisten voldoen:

- de uitvinding moet *nieuw* zijn;
- de uitvinding moet *inventief* zijn; en
- de uitvinding moet *industrieel toepasbaar* zijn (echt gemaakt kunnen worden).²

De octrooiaanvraag kan ingediend worden door de uitvinder zelf of hij kan hiervoor een octrooigemachtigde inschakelen. Dit zijn personen die een speciale technische beroepsopleiding hebben gevolgd en de wettelijke bevoegdheid hebben verkregen om octrooiaanvragen op te stellen, in te dienen en af te handelen. De Raad van Toezicht octrooigemachtigden controleert of octrooigemachtigden hun beroep goed uitoefenen.

Ter onderbouwing van het octrooi dient een uitvinder binnen 13 maanden na zijn octrooiaanvraag een (nationaal en/of internationaal) onderzoek naar de stand van de techniek te laten doen (onderzoeksrapport). Een specialist van het Octrooiencentrum Nederland vergelijkt de octrooiaanvraag met vergelijkbare beschrijvingen in octrooiliteratuur en andere publicaties. Tevens wordt een schriftelijke opinie afgegeven die ingaat op de nieuwheid, inventiviteit en technische toepasbaarheid van het octrooi. Op basis van dit onderzoeksrapport kan de uitvinder maar ook een derde beoordelen of het octrooi aan de vereisten voldoet. Overigens hebben de resultaten van dit onderzoek geen invloed op de verdere verleningsprocedure. Het octrooi wordt dus wel verleend, ook als blijkt dat de uitvinding bijvoorbeeld niet nieuw is. Het Nederlandse octrooirecht is namelijk een registratie-octrooi en geen getoetst-octrooi. De inhoudelijke toetsing vindt pas achteraf plaats als er een conflict ontstaat over het verleende octrooi. De uitvinder moet zelf in de gaten houden of een ander inbreuk maakt op zijn octrooi, bijvoorbeeld via de octrooi-signaleringservice en de onderzoeksrapporten die een inschatting geven of het octrooi voldoet aan de eisen van nieuwheid, inventiviteit en technische toepasbaarheid. Er is dus geen controlerende instantie, maar enkel een gerechtelijke procedure achteraf.

Een octrooi wordt, na een periode van minimaal 11 maanden (vaak duurt het veel langer), verleend voor de duur van maximaal 20 jaar. Het octrooi wordt vervolgens ingeschreven in de octrooidatabanken en -registers. Hierin staat bijvoorbeeld opgenomen wat de (technische) details van het octrooi zijn, tot wanneer het octrooi van kracht is en wie de eigenaar is. Het octrooirecht geldt alleen voor Nederland. Er kan daarnaast nog octrooi worden aangevraagd in Europa³ (via het Europees Octrooibureau) en in landen buiten Europa (via de *World Intellectual Property Organization*). Op basis van het aantal aanvragen van octrooien was Nederland in 2016 de nummer 4 binnen Europa en wereldwijd de nummer 7.⁴

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/intellectueel-eigendom/vraag-en-antwoord/wanneer-krijg-ik-octrooi-of-patent-op-mijn-uitvinding>

² Artikel 2 van de Rijksoctrooiwet 1995.

³ Naar verwachting geldt vanaf eind 2017 het unitair octrooi in Europa, waardoor nog maar 1 octrooi nodig is voor Nederland en de meeste andere landen van de Europese Unie.

⁴ <https://fd.nl/ondernemen/1190999/sterke-groei-van-aantal-octrooien-voor-nederlandse-bedrijven>

Overdracht octrooi

De octrooihouder kan na verkrijging van het octrooi besluiten om zijn octrooi over te dragen aan een ander. De overdracht van een octrooi kan via een notariële akte, maar mag ook via een onderhandse overeenkomst tussen partijen worden overgedragen.⁵ Partijen hebben dus de vrijheid om te bepalen of ze voor overdracht van een octrooi naar de notaris gaan. Opvallend bij de overdracht van een octrooi is dat dit niet verplicht ingeschreven hoeft te worden in het Nederlands octrooiregister. Het kan dus voorkomen dat de persoon die genoemd staat in het octrooiregister alleen de aanvrager/eerste eigenaar is geweest van het octrooi.

Bij overdracht van een octrooi zal ook de waarde van dat octrooi bepaald moeten worden. Voor een octrooi geldt geen vast waarderingssysteem en de waarde van een uitvinding is lastig vast te stellen. Verschillende factoren spelen een rol bij de waardering van het octrooi en dat maakt het ondoorzichtig. Denk aan de kosten die gemaakt zijn voor verkrijging/instandhouding van het octrooi, de resterende duur van het octrooi en de commerciële toepasbaarheid van het octrooi. De waardering van een octrooi is daarom subjectief en lastig vast te stellen.

Octrooi/patent in relatie tot witwassen

Een manier om met behulp van patenten geld wit te wassen is als een persoon in het bezit van crimineel geld een samenwerking met een patenthouder aangaat. Het patent wordt vervolgens voor een enorm bedrag verkocht (bijvoorbeeld aan een firma in het buitenland) en het criminele geld wordt overgemaakt naar die firma. Hiermee is de schijn van legitimiteit aan het criminele vermogen gegeven. Zowel de firma in kwestie als de eigenaar van het patent kunnen een fee voor hun behulpzaamheid ontvangen. In deze constructie wordt gebruik gemaakt van het feit dat de overdracht van octrooien in Nederland onderhands, via een overeenkomst, kan geschieden en die niet verplicht geregistreerd hoeft te worden in het Nederlandse octrooiregister. Daarnaast speelt de waardering bij de overdracht/verkoop van octrooien ook nog een rol. Er is geen vast waarderingssysteem en de waarde van het octrooi zou flink overgewaardeerd kunnen zijn op het moment dat sprake is van verbonden partijen.

Een andere mogelijkheid is dat de crimineel een patent in een ander land aanvraagt op naam van een Nederlandse vennootschap en dit patent vervolgens verkoopt aan een buitenlandse verbonden firma. De regels voor overdracht van dit buitenlandse patent kunnen uiteraard wel anders zijn, maar wellicht gaat de aanvraag van het patent eenvoudiger in het buitenland. Bovendien zou ook sprake kunnen zijn van een fictieve transactie (bestaat het buitenlandse patent wel echt?).

Nog een stap verder is dat de crimineel zelf “een octrooi” zou kunnen aanvragen in Nederland. Gelet op het feit dat in Nederland sprake is van een registratie-octrooi zal het octrooi (na ruim een jaar) worden verleend en zal een rechter op verzoek achteraf pas toetsen of inbreuk gemaakt wordt op een ander octrooi. De uitvinding moet minimaal een technische beschrijving hebben en voor de registratie moet een onderzoeksrapport aangevraagd worden. De kosten die hiermee gepaard gaan zijn zeer gering. Deze constructie vergt echter tijd en technische kennis en ligt daarom minder voor de hand.

Internationaal gezien kennen we *patent attorneys* die soortgelijke werkzaamheden uitoefenen als de octrooigemachtigden in Nederland. In bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk vallen deze *patent attorneys* onder de WWFT-regelgeving, omdat ze transactie gerelateerde diensten verrichten voor cliënten. Octrooigemachtigden in Nederland vallen niet onder de WWFT en hoeven dus ook geen cliëntenonderzoek te doen en ongebruikelijke transacties te melden. Signalen over witwassen met patenten zullen derhalve niet via de Financial Intelligence Unit terechtkomen bij de opsporingsdiensten.

Tot slot

In dit artikel heb ik beschreven hoe de aanvraag, registratie en overdracht van octrooien in Nederland verloopt en welke gevaren hierin schuilen in relatie tot witwassen. U kunt naar aanleiding van dit artikel uiteraard contact met mij opnemen via AML.Centre.Postbus@belastingdienst.nl.

---

⁵ Artikel 2 van de Rijsoctrooiwet 1995 in relatie tot artikel 3:95 Burgerlijk Wetboek.